

1. Z jakiej ochrony sądowej korzystam w tym kraju jako ofiara naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy ta ochrona obejmuje odszkodowanie?

W Hiszpanii roszczeń z tytułu naruszenia praw człowieka można dochodzić na drodze sądowej przed sądami cywilnymi, karnymi, administracyjnymi i pracy. Kodeks postępowania cywilnego (Ley de Enjuiciamiento Civil) określa obowiązki zapewnienia określonych świadczeń, prawa i sytuacje prawne, środki zabezpieczające oraz wszelkie inne formy ochrony przewidziane prawem, które mają zastosowanie do tego rodzaju naruszenia.

Kodeks postępowania karnego (Ley de Enjuiciamiento Criminal) określa mechanizmy i środki ochrony prawnej, z których można skorzystać w postępowaniu karnym. W kodeksie karnym (Código Penal) uregulowano w szczególności kwestię odpowiedzialności karnej osób prawnych (art. 31 *bis* i nast.) i określono różne przestępstwa, które mogą wiązać się z naruszeniem praw człowieka w kontekście biznesu, np. przestępstwa przeciwko prawom pracowniczym lub zdrowiu publicznemu, przestępstwa przeciwko środowisku, finansowanie terroryzmu itp.

Jeżeli chodzi o środki administracyjne, ustawa 39/2015 z dnia 1 października 2015 r. o powszechnym postępowaniu administracyjnym mającym zastosowanie do organów administracji publicznej i ustawa 40/2015 z dnia 1 października 2015 r. o ustroju prawnym sektora publicznego zawierają przepisy ogólne w zakresie postępowania dyscyplinarnego i odpowiedzialności administracji publicznej. Rozwinięciem tych przepisów są przepisy szczególne dotyczące naruszeń w kontekście biznesu (np. ustawa 26/2007 z dnia 23 października 2007 r. o odpowiedzialności za szkody w środowisku). Na etapie postępowania sądowego stosuje się środki ochrony prawnej określone w ustawie 29/1998 z dnia 13 lipca 1998 r. o postępowaniu przed sądami administracyjnymi.

Jeżeli chodzi o prawo pracy, w ustawie 36/2011 z dnia 10 października 2011 r. o funkcjonowaniu sądów pracy określono postępowanie sądowe mające zastosowanie w przypadkach, w których zdaniem pracownika lub związku zawodowego doszło do naruszenia wolności zrzeszania się, prawa do strajku lub innych praw podstawowych i swobód obywatelskich, w tym zakazu dyskryminacji i nękania.

W hiszpańskim prawie procesowym określono środki prawne dostępne w celu dochodzenia odszkodowania/zadośćuczynienia w sprawach, w których działania korporacji doprowadziły do naruszenia praw człowieka. Zgodnie z art. 116 kodeksu postępowania karnego i art. 116 kodeksu karnego sprawca przestępstwa ponosi nie tylko odpowiedzialność karną, ale także odpowiedzialność cywilną za szkody wyrządzone przestępstwem. W przypadku osób prawnych odpowiedzialność karna pociąga za sobą odpowiedzialność cywilną zgodnie z określonymi przepisami i osoby takie odpowiadają solidarnie z osobami fizycznymi skazanymi za te same przestępstwa.

2. Czy w tym kraju istnieją specjalne przepisy dotyczące rażących przypadków łamania praw człowieka? Czy przepisy te mają zastosowanie do przestępstw przeciwko środowisku lub poważnych przypadków wyzysku pracowników?

Tak, w hiszpańskim kodeksie karnym wyszczególniono naruszenia praw człowieka, które stanowią przestępstwo.

Jeżeli chodzi o środowisko, kodeks karny zawiera tytuł poświęcony „przestępstwom związanym z użytkowaniem gruntów i miejskim planowaniem przestrzennym, ochroną dziedzictwa historycznego i środowiskiem”. W tytule tym przewidziano kary za następujące czyny: budowę na terenach zielonych lub obszarach uznanych za użytki ekologiczne (art. 319), emisję i przewóz odpadów, składowanie odpadów, hałas, górnictwo i kopalnictwo itd., które mogą mieć istotny negatywny wpływ na jakość powietrza, gleby lub wody bądź na zwierzęta lub rośliny (art. 325 i nast.). Czyny te są zagrożone karą pozbawienia wolności, karą grzywny lub zakazem wykonywania określonego zawodu lub sprawowania urzędów publicznych. Na mocy kodeksu karnego sędziowie i sądy mają również prawo nakazać – na koszt sprawcy – wdrożenie środków niezbędnych do przywrócenia równowagi ekologicznej zaburzonej wskutek popełnionego czynu oraz zarządzić wszelkie inne środki zabezpieczające niezbędne do ochrony aktywów objętych powyższymi przepisami (art. 339). Przestępstwa przeciwko pracownikom regulują przepisy tytułu XV księgi II kodeksu karnego (art. 311–318). Karą grzywny lub pozbawienia wolności zagrożone są następujące czyny: narzucanie warunków pracy lub form zabezpieczenia społecznego, które naruszają lub ograniczają prawa pracownicze bądź są sprzeczne z prawami pracowniczymi zapewnionymi w przepisach, układach zbiorowych lub indywidualnych umowach (art. 311); równoczesne zatrudnianie różnych pracowników bez zarejestrowania ich we właściwym systemie zabezpieczenia społecznego lub uzyskania właściwego zezwolenia na pracę (art. 311) bądź zatrudnianie obywateli państwa trzeciego lub małoletnich bez pozwolenia na pracę (art. 311 *bis*); handel pracownikami lub stosowanie zwodniczych praktyk bądź wprowadzających w błąd twierdzeń przy rekrutacji pracowników (art. 312); stosowanie zwodniczych praktyk i pozorne zawarcie umowy o pracę w celu skłonienia osoby do emigracji (art. 313); poważna dyskryminacja osób zatrudnionych w sektorze publicznym lub prywatnym ze względu na jej światopogląd, religię lub przekonania, pochodzenie etniczne, rasę lub narodowość, płeć, orientację seksualną, sytuację rodzinną, chorobę lub niepełnosprawność, status przedstawiciela lub członka związku zawodowego, utrzymywanie relacji z innymi pracownikami przedsiębiorstwa lub posługiwanie się którymkolwiek z języków urzędowych na terytorium państwa hiszpańskiego (art. 314); ograniczanie wolności zrzeszania się i prawa do strajku (art. 315); naruszanie norm bezpieczeństwa i higieny pracy, narażanie życia, zdrowia lub integralności cielesnej pracowników (art. 316).

Jeżeli przestępstwo popełniła osoba prawna, karze podlegają osoby nią kierujące lub osoby odpowiadające za świadczone usługi, jak również osoby, które wiedziały o przestępstwie i mogły mu zapobiec, ale tego nie zrobiły.

3. Jestem ofiarą naruszenia praw człowieka wynikającego z działalności europejskiej korporacji transnarodowej, które miało miejsce poza Unią Europejską. Czy mam dostęp do wymiaru sprawiedliwości w tym kraju, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE? Na jakich warunkach mogę wysuwać roszczenia w związku z naruszeniem moich praw? Gdzie mogę znaleźć dodatkowe informacje?

Ustawa organiczna 6/1985 z dnia 1 lipca 1985 r. o władzy sądowniczej zawiera przepisy, na podstawie których określa się związek czynu z Hiszpanią w celu ustalenia jurysdykcji sądów hiszpańskich.

Jeżeli chodzi o sprawy cywilne i handlowe, we wspomnianej ustawie określono, że sądy hiszpańskie są właściwe do rozpoznawania wszelkich roszczeń zgłoszonych na terytorium Hiszpanii zgodnie z postanowieniami umów i konwencji międzynarodowych, których Hiszpania jest stroną, oraz z przepisami prawa Unii i prawa krajowego (art. 21). Jeżeli osoba, która zgłosiła roszczenie, nie mieszka w Hiszpanii, sądy hiszpańskie są właściwe w następujących przypadkach (art. 22 *quinquies*):

w przypadku zobowiązań umownych, jeżeli zobowiązanie, którego dotyczy roszczenie, zostało spełnione lub musi zostać spełnione w Hiszpanii;

w przypadku zobowiązań pozaumownych, jeżeli czyn, który spowodował szkodę, popełniono na terytorium Hiszpanii;

w przypadku roszczeń dotyczących działalności oddziału handlowego, agencji lub zakładu, jeżeli znajdują się one na terytorium Hiszpanii;

w sprawach dotyczących umów zawieranych przez konsumentów – roszczenie można zgłosić w Hiszpanii, jeżeli miejsce zwykłego pobytu konsumenta lub strony przeciwnej znajduje się na terytorium Hiszpanii. Strona przeciwna może zgłosić roszczenie w Hiszpanii wyłącznie wtedy, gdy miejsce zwykłego pobytu konsumenta znajduje się na terytorium Hiszpanii.

W sprawach karnych sądy prowadzą postępowania w przedmiocie przestępstw i wykroczeń popełnionych na terytorium Hiszpanii bądź na pokładzie hiszpańskich statków morskich lub powietrznych bez uszczerbku dla postanowień umów międzynarodowych, których Hiszpania jest stroną. Sądy hiszpańskie są również właściwe do prowadzenia postępowań w przedmiocie przestępstw popełnionych poza terytorium Hiszpanii, jeżeli sprawca jest obywatelem Hiszpanii lub państwa trzeciego i uzyskał obywatelstwo hiszpańskie wskutek przestępstwa, z zastrzeżeniem spełnienia określonych wymogów (art. 23).

Jeżeli chodzi o prawo pracy, sądy hiszpańskie są właściwe w następujących sprawach (art. 25):

1.° w obszarze praw i obowiązków wynikających z umów o pracę, jeżeli praca była świadczona na terytorium Hiszpanii lub umowę podpisano na terytorium Hiszpanii, jeżeli osoba, która zgłosiła roszczenie, ma miejsce zamieszkania, siedzibę, agencję, oddział, filię lub jakiegokolwiek inne przedstawicielstwo na terytorium Hiszpanii, jeżeli pracownik i pracodawca są obywatelami Hiszpanii, bez względu na miejsce świadczenia pracy lub podpisania umowy, oraz w przypadku umów o pracę na statkach, jeżeli umowę podpisano w związku z ofertą otrzymaną w Hiszpanii przez hiszpańskiego pracownika;

2.° w obszarze kontrolowania zgodności z prawem zbiorowych układów pracy podpisanych w Hiszpanii i roszczeń wynikających ze sporów zbiorowych pracowników, które mają miejsce na terytorium Hiszpanii;

3.° w przypadku roszczeń z tytułu zabezpieczenia społecznego przeciwko podmiotom hiszpańskim lub podmiotom, które mają siedzibę, agencję, filię lub jakiegokolwiek inne przedstawicielstwo na terytorium Hiszpanii.

4. Czy rzecznicy praw człowieka, organy ds. równości lub krajowe instytucje praw człowieka pomagają ofiarom naruszeń praw człowieka dokonywanych przez europejskie korporacje transnarodowe poza Unią Europejską? Czy organy te mogą zbadać moją sprawę, jeżeli nie jestem obywatelem UE i nie mieszkam w UE? Czy w tym kraju są inne służby (takie jak inspektorat ochrony środowiska lub inspekcja pracy), które mogą zbadać moją sprawę? Gdzie mogę znaleźć informacje o moich prawach?

W Hiszpanii funkcję rzecznika praw obywatelskich (*Defensor der Pueblo*) pełni Wysoki Komisarz Parlamentu Hiszpańskiego (Alto Comisionado de las Cortes Generales), do którego zadań należy ochrona praw podstawowych i swobód obywatelskich przysługujących obywatelom przez nadzorowanie działalności hiszpańskich organów rządowych.

Każdy obywatel może zwrócić się do Wysokiego Komisarza o podjęcie działań (nieodpłatnie) w celu zbadania zgodności z prawem czynności hiszpańskich organów rządowych lub ich przedstawicieli. Wysoki Komisarz może również z urzędu interweniować w sprawach, o których powziął wiadomość, nawet jeżeli nie złożono w ich przedmiocie wniosku. Zakres jego uprawnień nie obejmuje jednak działalności korporacji transnarodowych poza Unią Europejską.

Wysoki Komisarz odpowiada przed hiszpańskim parlamentem, składając co roku sprawozdanie z działalności; może również publikować specjalne sprawozdania poświęcone kwestiom, które uważa za istotne, pilne lub warte szczególnej uwagi.

Więcej informacji na ten temat można znaleźć [tutaj](#).

W Hiszpanii za kwestie dotyczące inspekcji pracy odpowiada Inspekcja Pracy i Zabezpieczenia Społecznego (Inspección de Trabajo y Seguridad Social), która podlega Ministerstwu Pracy, Migracji i Zabezpieczenia Społecznego (Ministerio de Trabajo, Migraciones y Seguridad Social). Dzięki uprawnieniom administracyjnym Inspekcja Pracy i Zabezpieczenia Społecznego może monitorować przestrzeganie przepisów prawa pracy i nakładać odpowiednie zobowiązania, udzielać porad oraz – w stosownych przypadkach – uczestniczyć w postępowaniach polubownych, mediacyjnych i arbitrażowych w sprawach dotyczących prawa pracy.

Z wnioskiem do Inspekcji może zwrócić się każdy, kto uzyskał informacje o działaniach, które mogą stanowić naruszenie i wchodzi w zakres uprawnień Inspekcji Pracy (tj. dotyczą kwestii związanych z pracą, bezpieczeństwem i higieną pracy, zabezpieczeniem społecznym, zatrudnieniem itd.). Wnioski można składać osobiście (w oddziałach Inspekcji Pracy i Zabezpieczenia Społecznego na szczeblu prowincji), elektronicznie za pośrednictwem strony internetowej Ministerstwa Pracy, Migracji i Zabezpieczenia Społecznego lub pocztą tradycyjną.

Więcej informacji można znaleźć [tutaj](#).

Za kontrolę środowiskową odpowiadają rządy regionalne Hiszpanii, które w razie potrzeby podejmują działania w celu ścigania czynów stanowiących naruszenie w tym obszarze. Zgodnie z ustawą 26/2007 z dnia 23 października 2007 r. o odpowiedzialności za szkody w środowisku podmioty prowadzące działalność gospodarczą mają obowiązek naprawić wszelkie szkody wyrządzone środowisku. Jeżeli popełnione przez nie czyny stanowią przestępstwo, stosuje się przepisy prawa karnego, o których mowa w odpowiedzi na pytanie 2. W takich przypadkach zastosowanie mają również wspomniane powyżej przepisy w zakresie odszkodowania/zadośćuczynienia i odpowiedzialności cywilnej.

5. Czy w tym kraju nakłada się na europejskie korporacje transnarodowe obowiązek ustanowienia mechanizmów rozpatrywania skarg lub zapewnienia usług mediacji w sprawach naruszeń wynikających z ich działalności gospodarczej? Czy obowiązek ten ma również zastosowanie do naruszeń, które miały miejsce poza Unią Europejską? To odpowiada za monitorowanie takich działań w tym kraju? Czy są dostępne oficjalne raporty zawierające informacje o funkcjonowaniu tych systemów?

Tego rodzaju sporów nie można rozstrzygnąć w ramach hiszpańskiego mechanizmu mediacji w sprawach cywilnych i handlowych, o którym mowa w ustawie 5/2012 z dnia 6 lipca 2012 r. o mediacji w sprawach cywilnych i handlowych, ponieważ przepisy tej ustawy nie mają zastosowania do sporów w przedmiocie praw niezwykłych (art. 2).

W tym zakresie zastosowanie ma decyzja Sekretarza Stanu ds. Spraw Zagranicznych z dnia 1 września 2017 r. w sprawie publikacji krajowego planu działania w obszarze biznesu i praw człowieka (którą ogłoszono w hiszpańskim dzienniku urzędowym w dniu 14 września 2017 r.). W planie omówiono konieczność ustanowienia skutecznych środków ochrony praw człowieka w biznesie oraz uregulowania środków sądowych, pozasądowych i administracyjnych, aby zapewnić środki ochrony prawnej w przypadkach naruszenia wspomnianych praw.

6. Czy mam szczególne prawa, jeżeli jestem bezbronną ofiarą i chcę dochodzić roszczeń z tytułu naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy przysługuje mi prawo pomocy, a jeżeli tak, to na jakich warunkach? Jakie koszty zostaną pokryte w ramach prawa pomocy? Czy prawo pomocy przysługuje mi na takich samych warunkach, jeżeli nie jestem obywatelem UE i nie mieszkam w UE?

W art. 119 konstytucji hiszpańskiej uznano prawo do pomocy prawnej w sytuacjach określonych w przepisach i w każdym przypadku, gdy wnioskodawca jest w stanie udowodnić brak wystarczających środków na podjęcie czynności prawnych. To konstytucyjne prawo wdrożono ustawą 1/1996 z dnia 10 stycznia 1996 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej. Ofiary naruszeń praw człowieka przez przedsiębiorstwa mogą uzyskać pomoc prawną, pod warunkiem że ich środki finansowe nie przekraczają pułapu określonego w ustawie 1/1996. Pułap ten podniesiono w drodze nowelizacji ustawy 1/1996 w 2015 r. Przy podejmowaniu decyzji o przyznaniu pomocy prawnej uwzględnia się również sytuację osobistą wnioskodawcy, np. obowiązki rodzinne, aby zwiększyć potencjalną liczbę osób, którym przysługuje taka pomoc. Pomoc prawna obejmuje reprezentację przez adwokatów, doradztwo prawne oraz informacje z dostępnych źródeł pozasądowych.

W ustawie 1/1996 określono również zasady przyznawania nieodpłatnej pomocy prawnej w postępowaniach transgranicznych. Z pomocy mogą skorzystać osoby fizyczne, które są obywatelami Unii Europejskiej lub obywatelami państw trzecich legalnie zamieszkującymi w państwie członkowskim UE.

Pomoc prawną przyznaje się wyłącznie w sporach cywilnych lub handlowych oraz w postępowaniach pozasądowych dotyczących sporów cywilnych lub handlowych, jeżeli strony muszą wziąć udział w takim postępowaniu ze względu na wymogi prawne lub jeżeli sąd postanowi o wszczęciu takiego postępowania.

Ostatnia aktualizacja: 17/01/2024

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej.

Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja

Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi.

Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.